

Alueen nimi: Vantaanjoki

Alueen koodi: FI0100104 **Pituus (km):** 59 **Kunta:** Helsinki, Vantaa, Nurmijärvi, Tuusula

Hallinnoll.alue: Uusimaa (maakunta) 100 **Aluetyyppi:** SCI

Vastuutaho: Uudenmaan ympäristökeskus, PL 36, 00521 Helsinki

Alueen kuvaus: Tiheään asutulla seudulla Uudellamaalla ja eteläisessä Hämeessä sijaitseva Vantaanjoen vesistöalue on Etelä-Suomelle tyypillinen vähäjärvinen jokivesistö. Sen pääuoma, Vantaanjoki saa alkunsa Lumme- ja Erkylänjärvistä Hausjärvellä ja laskee mereen Vanhankaupunginlahdella Helsingissä. Joen pituus on 99 kilometriä, leveys 10 metristä 50 metriin ja pudotuskorkeus yhteensä 110 m. Joessa on yli neljäkymmentä koskea ja siihen laskee useita sivujokia.

Vantaanjoki virtaa vehmaiden pelto- ja kulttuurimaisemien halki. Paikoitellen jokivarsi on taajaan rakennettu: joki halkoo tai sivuaa neljää kaupunkia ja useita pienempiä taajamia. Joen vaikutuspiirissä asuu yli 400 000 ihmistä.

Maaperä jokilaaksossa on pääosin muinaiseen merenpohjaan kasautunutta ravinteikasta savea. Kulkiessaan savimaiden halki jokiuoma mutkittelee voimakkaasti. Jokivarren metsät ovat reheviä lehtoja. Savikot on kuitenkin valtaosin raivattu pelloiksi, jotka monin paikoin ulottuvat jokivarteen asti. Savimaiden kohdalla joen pohja on pehmeää liejua ja savesta johtuen vesi on sameaa. Koskikohdissa kallioruhjeet työntyvät maanpintaan, ja joen pohja on niissä sekä niiden alapuolisissa svannoissa ja virtajaksoissa hiekkaa ja soraa.

Natura 2000 -alueeseen kuuluu 59 kilometrin pituinen osa Vantaanjoen pääuomaa jokisuulta Vanhankaupunginlahdelta Nurmijärven Nukarinkoskeen saakka. Joen suurimmat ja merkittävimmät kosket sijaitsevat alueella. Natura 2000 -alue käsittää vain pääuoman vesialueen.

Alueen valintaperusteena verkostoon on joessa esiintyvä luontodirektiivin liitteeseen II sisältyvä simpukkalaji, vuollejokisimpukka (*Unio crassus*). Laji on Suomessa uhanalainen ja rauhoitettu.

Alueella on merkittävin vuollejokisimpukan esiintymä Suomessa. Siellä elävä yksilömäärä on varmuudella yli 15 % Suomen kaikkien vuollejokisimpukajokien arvioidusta yksilömäärästä.

Vuollejokisimpukalle erityisen soveliaita elinympäristöjä ovat koskien alapuoliset virtajaksot, virtasuvannot ja nivat. Vuosina 2004-2007 kerätyn inventointiaineiston mukaan lajia esiintyy jokseenkin yhtenäisesti Vanhankaupunginkoskelta aina Nukarinkoskelle saakka, mutta ei sitä pohjoisempana. Alueella elävän populaation kooksi arvioidaan vähintään 2 miljoonaa yksilöä. Lajin kanta on kunnoltaan ja ikärakenteeltaan lisääntymiskykyinen. Runsaimmat esiintymät sijaitsevat joen alajuoksulla, koskien alapuolisissa virtasuvannoissa. Lajin elinympäristö käsittää virtaavavan veden koko jokiosuuden, jossa virtausolosuhteiltaan ja pohjan laadultaan vaihtelevat jokihabitaatit muodostavat toisiinsa liittyvän jatkumon.

Luontodirektiivin liitteen II lajia saukkoa (*Lutra lutra*) esiintyy säännöllisesti Vantaanjoen pääuomassa.

Kohdassa 3.3. Muut tärkeät eläin- ja kasvilajit mainittu virtalude (*Aphelocheirus aestivalis*) on Suomessa harvinainen ja silmälläpidettävä laji. Sitä esiintyy Ruutinkoskella ja Königstedtinkoskella, missä se on melko runsas.

Ihminen on toimillaan muuttanut joen luonnontilaa jo satojen vuosien ajan. Jokea on rakennettu ja ruopattu eri tarkoituksia varten 1500-luvulta lähtien. Joessa on ollut useita patoja, mm jokisuulla Vanhankaupunginkoskessa, jotka ovat vaikeuttaneet kalojen liikkumista ja estäneet vaelluskalojen nousun jokeen. Pelloilta ja ojitetuilta soilta valuvat ravinteet ja kiintoaines sekä asutuksen ja

teollisuuden likavedet ovat rehevöittäneet ja lianneet jokea. Huonoimmillaan veden laatu on ollut 1970-luvun lopulla, jolloin joessa oli pitkiä osuuksia, joissa kalat eivät tulleet toimeen.

Vantaanjoen kunnostamiseksi ja sen veden laadun parantamiseksi ja turvaamiseksi alueella on toteutettu mittavia hankkeita. Jätevesien puhdistuksella, muilla vesiensuojelutoimilla sekä jokiuoman kunnostuksella on onnistuttu tekemään jokialueesta tärkeä virkistysympäristö. Veden laadun paraneminen, istutukset ja noususteiden vähittäinen poistaminen ovat luoneet edellytyksiä kalakannan elpymiselle. Kalasto on istutusten myötä myös monipuolistunut. Yleiseltä käyttökelpoisuudeltaan vedenlaatu luokitellaan välttäväksi. Joen savisameudesta ja runsasravinteisuudesta huolimatta haitallisten aineiden pitoisuudet vedessä ja eliöstössä ovat pieniä.

Joen suurin kuormittaja on tällä hetkellä peltoviljely. Tulvat voivat ajoittain lisätä pelloilta huuhtoutuvan kiintoaineksen ja ravinteiden määrää. Kiintoaineksen määrää voivat lisätä myös jokirakentaminen ja ojitukset valuma-alueella. Häiriöt jätevedenkäsittelyssä voivat huonontaa veden laatua tilapäisesti.

Vantaanjoen suuri kiintoainemäärä on yksi vuollejokisimpukan kannan kokoa rajoittava tekijä, josta laji näyttää kuitenkin selviävän. Kiintoaineen lisääntyminen joessa voi kuitenkin vaikeuttaa nuorten simpukoiden selviytymistä.

Suojelutilanne

(%):

Ei suojeltu

100

Suojelutilanteen

tarkennus ja

toteutuskeinot:

Natura 2000 -alueen suojelutavoitteet toteutetaan vesilain ja ympäristösuojelulain nojalla.

Vantaanjokilaakson eteläisin osa on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi.

Luontodirektiivin

luontotyypit (%):

Luontodirektiivin

liitteen II lajit:

1355 saukko

1032 vuollejokisimpukka

Lintudirektiivin

liitteen I linnut:

Muuttolinnut:

Muuta lajistoa: virtalude

NT

NATURA 2000**TIETOLOMAKE**

LINNUSTONSUOJELUALUEILLE (SPA)

YHTEISÖLLE TÄRKEIKSI ALUEIKSI EHDOTETTAVILLE
ALUEILLE (SCI)

JA

ERITYISTEN SUOJELUTOIMIEN ALUEILLE (SAC)

1. ALUEEN TUNNISTUS

<i>1.1. ALUETYYP</i>	<i>1.2. ALUEEN KOODI</i>	<i>1.3. TÄYTTÖAJANKOHTA</i>	<i>1.4. PÄIVITYS</i>
B	FI0100104	200506	

1.5. YHTEYDET MUIHIN NATURA 2000 -ALUEISIIN**1.6. VASTUUHENKILÖ TAI -ORGANISAATIO:**Uudenmaan ympäristökeskus
PL 36, 00521 Helsinki**1.7. ALUEEN NIMI:**

Vantaanjoki

1.8. AJANKOHDAT, JOLLOIN ALUE ON OSOITETTU ERITYISALUEEKSI**EHDOTETTU VALITTAVAKSI SCI-ALUEEKSI:**

200506

VAHVISTETTU SCI ALUEEKSI:**VIRALLISESTI ILMOITETTU SPA-ALUEEKSI:****PERUSTETTU SAC-ALUEEKSI:**

2. ALUEEN SIJAINTI

2.1. ALUEEN KESKIPISTE

PITUUSASTEET

E 24 51 4

W/E (Greenwish)

LEVEYSASTEET

60 25 2

2.2. PINTA-ALA (ha):

2.3. PITUUS (Km):

59

2.4. KORKEUS MERENPINNASTA (m):

MINIMI

MAKSIMI

KESKIMÄÄRIN

2.5. HALLINNOLLISEN ALUEEN KOODI, NIMI JA PEITTÄVYYSPROSENTTI:

NUTS-KOODI

ALUEEN NIMI

PEITTO (%)

FI161

Uusimaa (maakunta)

100

2.6. LUONNONMAANTIETEELLISET ALUEET:

Alpiininen

Atlanttinen

Boreaalinen

Kontinentaalinen

Makaronesia

Välimerenalue

3. TIEDOT ALUEEN EKOLOGIASTA

3.1. Alueen LUONTOTYYPIT ja alueen arviointi luontotyyppien suojelun kannalta:

LIIITTEEN I LUONTOTYYPIT:

KOODI	PEITTO %	EDUSTAVUUS	SUhteellinen PINTA-ALA	LUONNONTILA	YLEISARVIOINTI
-------	----------	------------	---------------------------	-------------	----------------

3.2. LAJIT:

joita koskee direktiivin 79/409/ETY artikla 4

ja

direktiivin 92/43/ETY liitteen II lajit

sekä

alueiden arviointi näiden suojelun kannalta

3.2.a. Neuvoston direktiivin 79/409/ETY liitteen I LINTULAJIT**3.2.b. Neuvoston direktiivin 79/409/ETY liitteessä I mainitsemattomat säännöllisesti esiintyvät muuttolinnut****3.2.c. Neuvoston direktiivin 92/43/ETY liitteessä II mainitut NISÄKKÄÄT**

KOODI NIMI	PYSYVÄ	POPULAATIO			ALUEEN ARVIOINTI SUOJELUN KANNALTA			
		MUUTTAVA			Populaatio	Luonnontila	Isolaatio	Yleisarv.
		Pesivä	Talveht.	Leväht.				
1355 Lutra lutra	1-5				C	C	C	C

3.2.d. Neuvoston direktiivin 92/43/ETY liitteessä II mainitut SAMMAKKOELÄIMET JA MATELIJAT**3.2.e. Neuvoston direktiivin 92/43/ETY liitteessä II mainitut KALAT****3.2.f. Neuvoston direktiivin 92/43/ETY liitteessä II mainitut SELKÄRANGATTOMAT ELÄIMET**

KOODI NIMI	PYSYVÄ	POPULAATIO			ALUEEN ARVIOINTI SUOJELUN KANNALTA			
		MUUTTAVA			Populaatio	Luonnontila	Isolaatio	Yleisarv.
		Pesivä	Talveht.	Leväht.				
1032 Unio crassus	>2000000				A	B	C	A

3.2.g. Neuvoston direktiivin 92/43/ETY liitteessä II mainitut KASVIT

3.3 Muut tärkeät kasvi- tai eläinlajit

ELIÖRYHMÄ B M A R F I P	TIETEELLINEN NIMI	POPULAATIO	PERUSTE
I	<i>Aphelocheirus aestivalis</i>		D

(B = linnut, M = nisäkkäät, A = sammakkoeläimet, R = matelijat, F = kalat, I = selkärangattomat eläimet, P = kasvit)

veden laatu on ollut 1970-luvun lopulla, jolloin joessa oli pitkiä osuuksia, joissa kalat eivät tulleet toimeen.

Vantaanjoen kunnostamiseksi ja sen veden laadun parantamiseksi ja turvaamiseksi alueella on toteutettu mittavia hankkeita. Jätevesien puhdistuksella, muilla vesiensuojelutoimilla sekä jokiuoman kunnostuksella on onnistuttu tekemään jokialueesta tärkeä virkistysympäristö. Veden laadun paraneminen, istutukset ja nousuesteiden vähittäinen poistaminen ovat luoneet edellytyksiä kalakannan elpymiselle. Kalasto on istutusten myötä myös monipuolistunut. Yleiseltä käyttökelpoisuudeltaan vedenlaatu luokitellaan välttäväksi. Joen savisameudesta ja runsasravinteisuudesta huolimatta haitallisten aineiden pitoisuudet vedessä ja eliöstössä ovat pieniä.

Joen suurin kuormittaja on tällä hetkellä peltoviljely. Tulvat voivat ajoittain lisätä pelloilta huuhtoutuvan kiintoaineksen ja ravinteiden määrää. Kiintoaineksen määrää voivat lisätä myös jokirakentaminen ja ojitukset valuma-alueella. Häiriöt jätevedenkäsittelyssä voivat huonontaa veden laatua tilapäisesti.

Vantaanjoen suuri kiintoainesmäärä on yksi vuollejokisimpukan kannan kokoa rajoittava tekijä, josta laji näyttää kuitenkin selviävän. Kiintoaaineen lisääntyminen joessa voi kuitenkin vaikeuttaa nuorten simpukoiden selviytymistä.

4.4. ALUEEN ASEMA

Natura 2000 -alueen suojelutavoitteet toteutetaan vesilain ja ympäristösuojelulain nojalla.

Vantaanjokilaakson eteläisin osa on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi.

4.5. OMISTUSOLOT

Yksityinen

4.6. TIETOLÄHTEET

Ilmari Valovirta: Vantaanjoen Natura-alueen vuollejokisimpukkainventointi 2004-2007, Luonnontieteellinen keskusmuseo, Eläinmuseo ja Maailman Luonnon Säätiö (Suomen WWF), Helsinki 2008.

Ilmari Valovirta 17.5.2004: Esitutkimus Vantaanjoen vuollejokisimpukasta (Unio crassus), Luonnontieteellinen keskusmuseo, eläinmuseo.

Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. -Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Ilmonen, J. Rytteri, T. & Alanen, A. (toim.) 2001: Luontodirektiivin kasvit ja selkärangattomat eläimet. Suomen Natura 2000 -ehdotuksen luonnontieteellinen arviointi. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Uudenmaan ympäristökeskuksen kokoamat saukkohavainnot.

Vantaanjoen kehittämissuunnitelma. Uudenmaan liiton julkaisu B18-1997. Uudenmaan liitto, Helsinki.

Vantaanjoen yhteistarkkailu. Vedenlaatu vuonna 2002. Julkaisu 50/2003, Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys ry.

Vantaanjoen yhteistarkkailu. Kalasto ja pohjaeläimet vuonna 2002. Kala- ja riistaraportteja nro 289. Riista- ja kalataloudentutkimuslaitos, Helsinki 2003.

Pietilä, H.: Helsingin eläinatlas. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisu 8/99. Helsinki 1999.

4. ALUEEN KUVAUS

4.1. ALUEEN YLEISKUVAUS:

Luontotyyppi luokat	peitto %
Sisävedet: järvet ja lammet sekä virtaavat vedet	100
LUONTOTYYPPIEN KOKONAISPEITTÄVYYS	100 %

Muut yleispiirteet

Tiheään asutulla seudulla Uudellamaalla ja eteläisessä Hämeessä sijaitseva Vantaanjoen vesistöalue on Etelä-Suomelle tyypillinen vähäjärvinen jokivesistö. Sen pääuoma, Vantaanjoki saa alkunsa Lumme- ja Erkylänjärvistä Hausjärvellä ja laskee mereen Vanhankaupunginlahdella Helsingissä. Joen pituus on 99 kilometriä, leveys 10 metristä 50 metriin ja pudotuskorkeus yhteensä 110 m. Joessa on yli neljäkymmentä koskea ja siihen laskee useita sivujokia.

Vantaanjoki virtaa vehmaiden pelto- ja kulttuurimaisemien halki. Paikoitellen jokivarsi on taajaan rakennettu: joki halkoo tai sivuaa neljää kaupunkia ja useita pienempiä taajamia. Joen vaikutuspiirissä asuu yli 400 000 ihmistä.

Maaperä jokilaaksossa on pääosin muinaiseen merenpohjaan kasautunutta ravinteikasta savea. Kulkiessaan savimaiden halki jokiuoma mutkittelee voimakkaasti. Jokivarren metsät ovat reheviä lehtoja. Savikot on kuitenkin valtaosin raivattu pelloiksi, jotka monin paikoin ulottuvat jokivarteen asti. Savimaiden kohdalla joen pohja on pehmeää liejua ja savesta johtuen vesi on sameaa. Koskikohdissa kallioruhjeet työntyvät maanpintaan, ja joen pohja on niissä sekä niiden alapuolisissa suvannoissa ja virtajaksoissa hiekkaa ja soraa.

Natura 2000 -alueeseen kuuluu 59 kilometrin pituinen osa Vantaanjoen pääuomaa jokisuulta Vanhankaupunginlahdelta Nurmijärven Nukarinkoskeen saakka. Joen suurimmat ja merkittävimmät kosket sijaitsevat alueella. Natura 2000 -alue käsittää vain pääuoman vesialueen.

Alueen valintaperusteena verkostoon on joessa esiintyvä luontodirektiivin liitteeseen II sisältyvä simpukkalaji, vuollejokisimpukka (*Unio crassus*). Laji on Suomessa uhanalainen ja rauhoitettu.

4.2. ALUEEN LUONNE JA MERKITYS

Alueella on merkittävin vuollejokisimpukan esiintymä Suomessa. Siellä elävä yksilömäärä on varmuudella yli 15 % Suomen kaikkien vuollejokisimpukkajokien arvioidusta yksilömäärästä.

Vuollejokisimpukalle erityisen soveliaita elinympäristöjä ovat koskien alapuoliset virtajakset, virtasuvannot ja nivat. Vuosina 2004-2007 kerätyn inventointiaineiston mukaan lajia esiintyy jokseenkin yhtenäisesti Vanhankaupunginkoskelta aina Nukarinkoskelle saakka, mutta ei sitä pohjoisempaan. Alueella elävän populaation kooksi arvioidaan vähintään 2 miljoonaa yksilöä. Lajin kanta on kunnoltaan ja ikärakenteeltaan lisääntymiskykyinen. Runsaimmat esiintymät sijaitsevat joen alajuoksulla, koskien alapuolisissa virtasuvannoissa. Lajin elinympäristö käsittää virtaavavan veden koko jokiosuuden, jossa virtausolosuhteiltaan ja pohjan laadultaan vaihtelevat jokihabitaatit muodostavat toisiinsa liittyvän jatkumon.

Luontodirektiivin liitteen II lajia saukkoa (*Lutra lutra*) esiintyy säännöllisesti Vantaanjoen pääuomassa.

Kohdassa 3.3. Muut tärkeät eläin- ja kasvilajit mainittu virtalude (*Aphelocheirus aestivalis*) on Suomessa harvinainen ja silmälläpidettävä laji. Sitä esiintyy Ruutinkoskella ja Königstedtinkoskella, missä se on melko runsas.

4.3. ALUEEN HAAVOITTUVUUS

Ihminen on toimillaan muuttanut joen luonnontilaa jo satojen vuosien ajan. Jokea on rakennettu ja ruopattu eri tarkoituksia varten 1500-luvulta lähtien. Joessa on ollut useita patoja, mm jokisuulla Vanhankaupunginkoskessa, jotka ovat vaikeuttaneet kalojen liikkumista ja estäneet vaelluskalojen nousun jokeen. Pelloilta ja ojitetuilta soilta valuvat ravinteet ja kiintoaines sekä asutuksen ja teollisuuden likavedet ovat rehevöittäneet ja lianneet jokea. Huonoimmillaan

5. ALUEEN SUOJELU JA SUHDE CORINE BIOTOOPPI-ALUEISIIN:

5.1. ALUEEN SUOJELUTILANNE *kansallisella ja alueellisella tasolla:*

KOODI	PEITTO %
FI00	100

5.2. ALUEEN YHTEYDET MUIHIN ALUEISIIN :

kansalliset ja alueelliset suojelualuetyypit:

kansainväliset suojelualuetyypit:

5.3. ALUEEN YHTEYDET CORINE BIOTOOPPI-ALUEISIIN

6. VAIKUTUKSET SEKÄ TOIMINNOT ALUEELLA JA SEN YMPÄRISTÖSSÄ

6.1. YLEISET VAIKUTUKSET JA TOIMINNOT SEKÄ VAIKUTUKSEN KOHTEENA OLEVAN ALUEEN SUURUUS

VAIKUTUKSET JA TOIMINNOT alueen SISÄLLÄ

KOODI	VOIMAKK	% ALUEESTA	VAIKUTUS
952	A B C	100	+ 0 -
941	A B C	100	+ 0 -
852	A B C	20	+ 0 -
220	A B C	90	+ 0 -

VAIKUTUKSET JA TOIMINNOT alueen YMPÄRISTÖSSÄ

KOODI	VOIMAKK.	VAIKUTUS
100	A B C	+ 0 -
701	A B C	+ 0 -
802	A B C	+ 0 -
941	A B C	+ 0 -
620	A B C	+ 0 -

6.2. ALUEEN HOITO

ALUEEN HOIDOSTA VASTAAVA TAHO

Metsähallitus

ALUEEN HOITO ja SUUNNITELMAT

Lajia on tutkittu Suomessa hyvin vähän. Lajin levinneisyydestä ja esiintymien elinvoimaisuudesta sekä niihin vaikuttavista ympäristömuutoksista tarvittaisiin lisää tietoa tehtäessä lajille suojelusuunnitelmaa.

Suomen WWF:n ja Helsingin yliopiston eläinmuseon yhteinen jokihelmisimpukkatyöryhmä aloitti kesällä 1996 voollejokisimpukan suojeluohjelman teon liittämällä lajin tutkimuksen jokihelmisimpukkaprojektin yhteyteen.

Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys ry. suorittaa vedenlaadun yhteistarkkailua.

7. ALUEEN KARTTA

Kartta

Ilmakuva(t) liitteenä:

8. DIAT JA MUUT VALOKUVAT

4. ALUEEN KUVAUS

4.7. MUUTOKSET ALUEEN TIEDOISSA: